



**Francisci De Fargna Civitatis Plebis Patrii Philosophiæ,  
Sacræ Theologiæ, ac J. U. Doctoris ... Commentaria In  
singulos Canones De Jurepatronatus**

Qui sparsim tam intrà, quàm extra corpus Juris Canonici vagantur ...

**Fargna, Francesco de**

**Romæ, M. DCC. XIX.**

Canon III. & IV.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72172)



## C A N O N I I I,

INNOCENTIUS VIII. *Constit. V. Bullar. Rom. Tom. I.*

Ann. 1485.

CUM ab Apostolica Sede; *Et infra*. Nos igitur attendentes, quòd juxta Canonicas Sanctiones Juspatronatus præsentandi ad Regimina Monasteriorum, Prioratus, Præposituras, & alias Conventuales, nec non in Cathedralibus, Metropolitanis, & Collegiatis Ecclesiis hujusmodi Dignitates (ad quas personæ idoneæ per Conventus, & Capitula illarum, seu illorum, dum pro tempore vacant, eligi consueverunt) in Laicum nullo modo cadere potest, nisi ex speciali Sedis prædictæ Privilegio, quod non nisi ex maximis, & urgentibus Causis alicui per Sedem eandem concedi consuevit, quodque etiam conveniens non videtur, quod juspatronatus ad Beneficia Ecclesiastica pro nulla, seu levi, & facili causa acquiratur, & præsertim cum juris alieni præjudicio. Volentes nè Sedis prædictæ Authoritas, & Locorum, Ordinariorum, aliorumque Collatorum, & Collatricum, jurisdictio propterea in dies minuatur, ac Monasteria, Dignitates, & alia Beneficia, Hospitalia, & pia loca supradicta ex Concessionibus, & reservationibus juspatronatus hujusmodi, aliqua detrimenta (prout propterea contingit), patiantur, seu Monasteria, & aliæ Dignitates Electivæ, ac (in quibus reservationes, & Concessionibus hujusmodi pro nulla, seu levi Causa factæ fuerunt) alia Beneficia, Hospitalia, & pia loca prædicta, seu solita gaudeant libertate, debite, prout nostro incumbit officio, providere, deliberatione super his cum Fratibus S.R.E. Cardinalibus præhabita diligenti, etiam expressis, & certis aliis nobis notis, legitimis, & id suadentibus causis, omnes, & singulas Concessionibus, Reservationes, & Assignationes juspatronatus, & præsentandi, seu nominandi personas hujusmodi ad Monasteria Prioratus, Præposituras, Præpositatus, Dignitates, Personatus, administrationes, officia, Canonicatus, Præbendas, alia-

que



que Beneficia, ac hospitalia, & pia loca supradicta, per Sedem, ac Legatos, & Nuntios prædictos à dictis 25. annis citrà, Regibus, Reginis, Ducibus, Marchionibus, & aliis personis supradictis, nec non Civitatibus, Universitatibus, Confraternitatibus, & Collegiis hujusmodi, etiam motu proprio & ex certa scientia, & ex quibuscumque Causis, ac de Apostolicæ Potestatis plenitudine factis, quoad Monasteria videlicet, ac Prioratus, Præposituras, Præpositatus, & alias Dignitates, ac Beneficia electiva, etiamsi quascumque conditiones, propterea impositas adimplevissent.; Quæ verò ad non electiva, ac Hospitalia, & alia pia loca hujusmodi factæ fuerunt, si fructus, Redditus, & Proventus Beneficiorum, non electivorum, ac Hospitalium, & aliorum piorum Locorum prædictorum, ad medietatem veri annui valoris, fructus, redditus, & Proventus eorumdem, secundum communem Æstimationem de propriis eorum bonis non auxerunt, vel Ecclesias de novo in illis non ædificarunt, seu omnino funditus dirutas, & destructas non reædificarunt, aut Loca, seu Fundos, in quibus ædificarentur, non concesserunt, etiamsi Conditiones, ad quas alias forsan, quam modis præmissis tenebantur, executioni demandassent, de eorumdem Fratrum Consilio, Auctoritate Apostolica, & etiam ex certa nostra scientia, tenore præsentium revocamus, cassamus, irritamus, & annihilamus, ac pro nullis cassis, & infectis omnino haberi volumus; Ordinariis, & aliis Collatoribus, & Collatricibus quibuscumque concedentes, ut cessantibus Reservationibus Apostolicis, hætenùs sic pro tempore factis, Dignitates, Personatus, Administrationes, Officia, Canonicatus, & Præbendas, ac alia Beneficia supradicta cum deinceps pro tempore vacaverint, nulla expectata præsentatione, sive nominatione conferre, ac hospitalia, & alia pia loca committere, Monasteriis verò hujusmodi de personis idoneis providere, seu alias de illis disponere, ac Conventibus, & Capitulis Monasteriorum, Prioratuum, Præpositurarum, Præpositatum, ac aliarum Dignitatum,



præsertim Conventualium, nec non Ecclesiarum Cathedra-  
 lium etiam Metropolitanarum, & Collegiatarum, ut in  
 electione personarum idonearum ad illa ex Beneficiis supra-  
 dictis, quæ electiva esse consuevissent, similibus cessantibus  
 Reservationibus, procedere liberè possint, & debeant in  
 omnibus, & per omnia, perindè ac si Concessiones, Reser-  
 vationes, & Assignationes juris patronatus hujusmodi, ut  
 præmittitur, factæ fuerunt, nè de cætero occurrentibus va-  
 cationibus Monasteriorum, Prioratum, Præpositurarum,  
 Præpositatum, Dignitatum, Personatum, Administratio-  
 num, ad Præsentationem, seu nominationem aliquam,  
 procedere, ac Ordinarios, aliosque Collatores, & Colla-  
 trices prædictos; quominus illa conferant, & eos, ad quos  
 Electio pertinet, nè eligant, directè vel indirectè impe-  
 dire, contra præsentium tenorem, quoquomodo præsu-  
 mant.

## C A N O N I V.

*HADRIANUS SEXTUS Constit. III. Bull. Rom. Tom. I.*

Ann. 1522.

**S**anctissimus Dominus Noster Hadrianus Papa VI.: *Et*  
*infra* ideo ut per sanctitatem suam, & Sedem Apo-  
 stolicam liberius de Personis benemeritis, dictis Cathedra-  
 libus Ecclesiis, & Monasteriis provideatur, & de illis,  
 ac aliis dignitatibus, Beneficiis, Hospitalibus, & Piis locis  
 hujusmodi disponatur, opportunè providere volens, felicitis  
 recordationis Innocentii Papæ VIII. suæ Sanctitatis Præ-  
 decessoris inhærendo vestigiis, omnes, & singulas reser-  
 vationes, & concessiones juris patronatus, ac facultates,  
 & indulta præsentandi, seu nominandi Personas hujus-  
 modi ad Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Præposituras  
 dignitates, Personatus, Administrationes, Officia, Ca-  
 nonicatus, & Præbendas, aliaque Beneficia Ecclesiastica  
 cum Cura, & sinè Cura, sæcularia, & ordinum quo-  
 rumcumque regularia, qualitercumque qualificata, ac  
 Hospi-



Hospitalia, & alia Pia Loca per Prædecessores, & Sedem Apostolicam, aut ejus Legatos, Nuncios, Executores, & Subexecutores, ab anno primo Pontificatus ejusdem Innocentii Prædecessoris citra, quibusvis Regibus, Reginis, Ducibus, & Marchionibus, ac aliis Principibus, & Personis, nec non Communitatibus, Universitatibus, Confraternitatibus, & Collegiis sæcularium personarum cujuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, etiam ex motu proprio, & ex certa scientia, ac de Potestatis Apostolicæ plenitudine, aut etiam consistorialiter, & aliàs tam simpliciter, quàm sub quibusvis conditionibus, & promissionibus, & aliàs quomodocumque, et qualitercumque, et ex quibusvis Causis, præter quàm ratione Ereptionis Locorum, in quibus Ecclesiæ, Monasteria, et Beneficia prædicta consistunt ex infidelium manibus, et potestate facta, et concessa, quorum omnium formas, et tenores eadem sua Sanctitas haberi voluit pro expressis, quoad Metropolitanas, ac alias Cathedralis Ecclesias, & Monasteria, nec non Prioratus, & Præposituras, ac alias Dignitates Conventuales, & alia electiva, etiam si ii, quibus reservationes, & concessiones, facultates, & indulta hujusmodi facta, & concessa fuerunt, quascumque conditiones eis propterea quomodolibet impositas, & promissiones per eos propterea factas adimpleverint. Quo verò ad alia Beneficia, ac Hospitalia, & Pia loca hujusmodi, si illi, quibus reformationes, & concessiones, ac facultates, & indulta hujusmodi facta, & concessa fuerunt, ut præfertur, illorum occasione, fructus proximè dictorum Beneficiorum Hospitalium, & Piorum Locorum ad medietatem unius annui valoris fructuum eorundem secundum communem æstimationem de propriis eorum Bonis non auxerunt, vel eorum Ecclesias, aut Hospitalia, & Pia loca hujusmodi de novo fundamentaliter non ædificarunt, seu funditus non reædificarunt, seu fundos, in quibus ædificia



in præsentiarum subsecuta non concesserunt, ad quorum augmentis ædificationis, reædificationis, & concessionis respectivæ probationem eos, qui tali Jurepatronatus, seu præsentandi, & nominandi directè, vel indirectè uti voverint, eadem Sua Sanctitas teneri decrevit, etiamsi conditiones, ad quas aliàs quàm modis præmissis tenebantur, Executioni demandatæ fuissent, & in litteris reformationum, & primo dictarum concessionum, seu facultatum, & indultorum hujusmodi cautum sit, quod dictum Jus simpliciter, vel sub certis conditionibus, modis, & formis ex fundatione, vel dotatione pertineat, aut pertinere censeatur, vel perindè habeatur, ac si ex fundatione, vel dotatione predicta pertineret, & quod reservationes primo dictas, concessionibus, facultates, et indulta hujusmodi revocari non possint, et clausulæ etiam Derogatoriæ derogatoriæ fortiores efficaciores, et insolitæ in dictis literis pro illarum præservatione desuper adjectæ sint, illarum formas, et tenores prò expressis habendo, revocavit, cassavit, et annullavit, ac Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Præposituras dignitates, et Beneficia hujusmodi ad primævam eorum naturam, præmissis non obstantibus reduxit.

## COMMENTARIUM

**E**X istis duobus Canonibus hæc deducitur conclusio.

**JUSPATRONATUS EX MERO PRIVILEGIO, AUT EX REDOTATIONE, AUT REÆDIFICATIONE ACQUISITUM REVOCATUR, SI AUGUMENTUM FRUCTUUM DOTIS NON EXCEDAT MEDIETATEM, ET SI ECCLESIA REÆDIFICATA NON FUERIT OMNINO DIRUTA, ET DESTRUCTA.** = Quam conclusionem probant etiam *Cherubin. hic Lotter. de re benef. lib. 2. q. 8. n. 14. & seqq. Vivian. de Jurepat. p. 1. lib. 2. cap. 5. n. 17. & seq. Card. de Luc. de Jurepat. disc. 2. n. 6. & disc. 11. n. 10. & disc. 65. n. 17. Præceptor meus discept. Eccles. 33. n. 14. S. Bene verum est Rot. dec. 753. n. 7. coram Coccin. & dec. 1271. num. 6. coram Emerix. Jun. & dec. 510. n. 2. p. 3. & dec. 29. n. 13. p. 7. & dec. 492. n. 6. p. 13. & dec. 449. n. 1. p. 14. rec. & in Bovinen. Archipresbyteratus 10. Martii 1710. S. Quocirca coram R.P.D. Aldrovando. Et confirmavit Concilium Tridentinum cap. 9. sess. 25. de quo supra Par. V. Can. XII.*

1 Maxima cum facilitate antiquitus à Summis Pontificibus, & ad eorum imitationem, ab Ordinariis concedebantur Ecclesiæ liberæ in Juspatronatus; Sed quia illi, quibus concessum fuit Juspatronatus ex privilegio, seu simpliciter sine ulla causa, seu sub certis conditionibus, usurpabant, & convertebant in prophanos usus, fructus, & redditus

Mo-



Monasteriorum, Præpositurarum, dignitatum, & quorumcumque beneficiorum; quod ut commodius facere possent, præsentabant, & institui procurabant personas minùs idoneas, & sibi dependentes, proindè Innocentius VIII. optimè sciens axioma illud Gregorii Magni relat: à *Gratian. in cap. Privilegium 11. q. 3.* nimirum, quod Privilegium omninò mereatur amittere, qui permiffa sibi abutitur potestate, revocavit hìc Juspatronatus ex Privilegio, & ex quibuscumque causis, & conditionibus etiam adimpletis, concessum retroactis temporibus, & præsertim viginti quinque annis citrà à Summis Pontificibus, aut à Legatis Sedis Apostolicæ, aut à Nunciis, etiam cum potestate Legati de Latere, Regibus, Reginis, Ducibus, & Marchionibus, & aliis Principibus, Communitatibus, Civitatibus, Universitatibus Oppidorum, Castrorum, Villarum, & aliorum Locorum, Confraternitatibus, & Collegiis Sæcularium Personarum, nec non aliis tam Ecclesiasticis, quàm Sæcularibus Personis, quoad beneficia electiva, nempe quoad Monasteria, Prioratus, Præposituras, & Personatus, ac dignitates conventuales tam in Cathedralibus, quàm Metropolitanis, & collegiatis post Pontificales majores, nec non administrationes, officia, Canonicatus, cæteraque beneficia Ecclesiastica electiva. Revocavit etiam Juspatronatus quoad beneficia non electiva, & quoad hospitalia, & alia pia Loca in duobus casibus, nimirum in casu, quo redditus, & proventus hujusmodi beneficiorum, & Locorum piorum non fuerint aucti ad medietatem veri annui valoris, & in casu, quo Ecclesiæ non fuerint fundatæ, nec de novo ædificatæ, vel omninò dirutæ, & distructæ non reædificatæ.

2 Hujusmodi autem revocatio ob superventam nimiam liberalitatem successorum Pontificum præsertim Leonis X. neque sufficiebat; unde supervenit Constitutio Hadriani VI. quæ similiter revocavit omnia Privilegia concessa ab anno primo Pontificatus Innocentii VIII. & successivè dispositio S. Concilii Tridentini dicto *Canone XII.* ubi supra. Spectant ad hos *Canones* illi duo Casus, quos superiùs examinavi *Part. I.*, nimirum *Casus X. Canon. III.*, & *Casus III. Canon. IV.*, quos ibi legere poteris; Hic verò sequentia adduntur.

ARGUMENTUM.

Beneficium de Jurepatronatus laicali ex augmento dotis acquisito an cadat sub Concordatis Germaniæ, & aliis reservationibus Apostolicis.

SUMMARIUM.

- 1 Juspatronatus laicale ex augmento dotis acquisitum non cadit sub concordatis Germaniæ, & aliis reservationibus Apostolicis. Intellige ut nu. 4. & 5.
- 2 Beneficium vacans in mense Januarii cadit sub concordatis Germaniæ.
- 3 Augmentum dotis considerari potest ad effectum impediendi revocationem juspatronatus, & ad effectum excludendi reservationes Apostolicas, & qua sit differentia inter utrumque. Vide ibi, & nu. 4.
- 6 Ad effectum evitandi reservationes Apostolicas an, & quando præsumatur aug-

mentum præponderare gratiæ, quando Patronus est in possessione præsentandi. Vide ibi.

CASUS UNICUS.

Cum redditus Ecclesiæ Parochialis A in partibus Germaniæ existentis ascendentes ad annua scuta viginti, essent insufficientes pro congrua sustentatione Parochi, quidam pius Testator mandavit in ejus Testamento, ut auferentur de propriis bonis in aliis annuis scutis duodecim cum reservatione Juspatronatus favore sui, suorumque hæredum. Post multi temporis decursum vacata eadem Ecclesia Parochiali mense Januarii ex vi concordatorum S. Sedi reservato, fuit illa impetrata à quodam Sacerdote in Dataria Apostolica: Quæritur an hujusmodi impetratio sustineatur.

- 1 Negativè respondendum videtur, quia dicta Ecclesia Parochialis est de jurepatronatus laicali, cum ejus dos fuerit aucta plusquam ad medietatem à præfato Testatore de bonis propriis laicalibus, ac proin-



proinde sub concordatis Germaniæ, & aliis reservationibus Apostolicis cadere minimè potest, ex superius firmatis *Can. II. Caf. I. n. 1. & 8.*

2 Sed hoc non obstante contrarium verius de jure censeo; Etenim Ecclesia hæc Parochialis vacavit in mense Januarii Sedi Apostolicæ reservato non solum ex vi Concordatorum Germaniæ, ut dixi dicto *Can. II.* verum etiam ex Regula IX. Cancellariæ, ut dicam infra *Can. XXIII.* unde validè impetrari potuit in Dataria.

3 Quin ullatenus adversetur, quòd dicta Ecclesia sit de jure patronatus laicali ex augmento dotis acquisito; Quoniam sciendum est, quod augmentum dotis Ecclesiæ, sive beneficii ad medietatem, considerari possit ad duplicem effectum; nimirum ad effectum impediendi revocationem juris patronatus ab his *Canonibus* demandatam, & ad effectum excludendi reservationes Apostolicas. Si consideretur ad effectum impediendi revocationem juris patronatus, tunc medietas sufficit, quod calculetur, habito respectu ad antiquam dotem, adèd ut si augmentum excedat medietatem antiquæ dotis, licet sit antiqua dote inferius, jus patronatus non dicitur ab his *Canonibus* revocatum, sed Patronus ex augmento dotis, vacato beneficio in mense Ordinario, poterit

4 ad illud præsentare; Si verò consideretur ad effectum excludendi reservationes Apostolicas, tunc medietas non sufficit, quod calculetur, habito respectu solum ad antiquam dotem, sed calculari debet, habito respectu ad antiquam dotem simul, & novam, adèd ut nova dos, quæ augetur, debet præponderare antiquæ, vel esse cœqualis antiquæ doti, & si non præponderet, vel non sit cœqualis antiquæ, jus patronatus concessum ex hujusmodi augmento non dicitur concessum ex justitia, sed ex privilegio, & cadit sub reservationibus Apostolicis non obstante, quod sit laicale; ut docet *Card. de Luc. de jurepat. disc. 2. n. 8. & disc. 10. n. 3. & 4. & disc. 65. n. 26.* & optimè *Præceptor meus discept. Eccles. 33. n. 14. §. At equivocum, Rot. dec. 58. & 88. par. 1. & dec. 29. par. 7. & decis. 492. par. 13. & decis. 449. par. 14. recent. & decis. 753. nu. 9. coram Coccin.*

5 In casu præsentis augmentum dotis

controversæ Ecclesiæ Parochialis in scutis duodecim non excedit, nec est cœquale antiquæ doti scutorum viginti; unde licet jus patronatus ad illam non sit revocatum; comprehenditur tamen sub concordatis, & sub reservationibus Apostolicis, præsertim Regulæ IX. Cancellariæ, quæ derogat omnibus privilegiis juris patronatus non concessi ex vera fundatione, & dotatione, ut tradunt *Lotter. de re benef. lib. 2. qu. 8. n. 78. & seqq. Vivian. de jurepat. lib. 4. cap. 10. n. 27. Barbof. ad Concil. sess. 25. cap. 9. n. 71. Panimoll. decis. 9. annot. 3. n. 11. & seqq. Adden. ad Gregor. decis. 397. nu. 6. versic. hæc verò omnia, Rot. decis. 469. n. 4. & seq. & decis. 1056. n. 18. & seq. cor. Coccin.*

6 Non meretur attendi, si dicatur, quod Patronus sit in possessione præsentandi ad dictam Ecclesiam Parochialem, ex quo sequitur, quod ad effectum evitandi reservationes Apostolicas præsumatur augmentum præponderare gratiæ; siquidem hujusmodi conclusio procedit, quando concurrat longæva possessio præsentandi in mensibus reservatis, cum enim stare simul possit, quod jus patronatus sit validum, & non revocatum per hos *Canones*, ita ut in mensibus Ordinarii possit Patronus præsentare, & per contrarium, quod adhuc beneficium sit reservatum, quando non probatur augmentum præponderare gratiæ, ut dixi superius *num. 4.* Exinde sequitur, ut non sufficiat possessio præsentandi in mensibus Ordinarii ad præsumendam hanc præponderantiam, sed requiritur possessio præsentandi in mensibus reservatis, & quidem longæva quadraginta, & ultra annorum, & contra reservationes Apostolicas, dum unica præsentatio facta in mense reservato suffragari non potest ad effectum relevandi Patronum ab onere probandi augmentum dotis præponderare privilegio, quando est in possessione præsentandi in mensibus reservatis; juxta *Lotter. de re benef. lib. 2. quest. 8. nu. 70. & seqq.* ubi firmat contra Regulam octavam non suffragari quasi possessionem ex unico actu quæsitam. *Gonzal. ad regul. 8. gloss. 18. nu. 24. in fin. Vivian. de jurepat. lib. 4. cap. 10. n. 16. Rot. dec. 58. n. 1. par. 1. & dec. 725. n. 8. par. 18. rec. & dec. 1056. n. 32. & dec. 1077. n. 5. & seq. cor. Coccin.*

ubi



ubi quòd ultimus status suffragatur quan-  
do agitur inter Episcopum, & Patronum

non contra Datariam, seu reservationem  
Regulæ IX.

## C A N O N V.

PAULUS TERTIUS *Constit. III. §. I. Bull. Rom. Tom. I.*

**S**anctissimus in Christo Pater: *Et infra*. Eadem Sanctitas Ann. 1543.  
Sua hujusmodi ambiguitatem in futurum tollere volens  
ex certa scientia declaravit Referendarios, & alios Officiales  
ex dicto Palatio panem habentes, Protonotarios, Subdiaco-  
nos, Auditores Rotæ, Acolytos, Scutiferos, Secretarios, li-  
terarum Apostolicarum Scriptores, Cubicularios, ac Mili-  
tes S. Petri, reliquosque Officiales eidem Sanctitati Suæ, &  
Romano Pontifici pro tempore existenti, in Palatio deser-  
vientes, aut custodiam facientes, licet in eodem non habi-  
taverint, nec habitent, nec forsan habitabunt, nec in tinello  
comederint, nec comedant, nec in futurum forsan come-  
dent, in posterum veros, & indubitatos Sanctitatis Suæ, &  
Romanorum pro tempore Pontificum, & non per privile-  
gium, nec fictè Familiares continuos Commensales censer-  
reputari, & esse, itaut regulis tam editis, quàm edendis, de  
veris Familiaribus, & continuis Commensalibus Suæ Santi-  
tatis, & Romanorum pro tempore Pontificum loquentibus  
in posterum potiantur, & gaudeant, ac eis quoque, quo ad  
omnia subjiciantur; etiam ad hoc, ut Sanctitas Sua, & alii  
Pontifices occurrentibus vacationibus Beneficiorum Eccle-  
siasticorum per eos obtentorum, & obtinendorum, quali-  
tercumque qualificatorum per obitum eorumdem in Ro-  
mana Curia, vel extra, ad collationem, provisionem, præ-  
sentationem, seu quamvis aliam dispositionem quorum-  
cumque Collatorum, & Collatricum communiter, vel divi-  
sim pertinentium providere, & de illis disponere liberè va-  
leant in omnibus, & per omnia, ac si Referendarii, Secre-  
tarii, Scriptores, & alii Officiales hujusmodi, ac deservien-